

Sygn. akt III AUa 499/19

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 lutego 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	sędzia Barbara Mazurkiewicz-Nowikowska (spr.)
Sędziowie	sędzia Małgorzata Rokicka-Radoniewicz sędzia Małgorzata Pasek
Protokolant: starszy sekretarz sądowy Krzysztof Wiater	

po rozpoznaniu w dniu 12 lutego 2020 r. w Lublinie

sprawy A. Ż.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w L.

o rekompensatę z tytułu wykonywania prac w szczególnych warunkach

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L.

od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie

z dnia 15 maja 2019 r. sygn. akt VIII U 2200/18

I. zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie;

II. nie obciąża wnioskodawcy kosztami postępowania apelacyjnego.

Małgorzata Pasek Barbara Mazurkiewicz-Nowikowska Małgorzata Rokicka-Radoniewicz

Sygn. akt III AUa 499/19

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 9 sierpnia 2018 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1270 ze zm.) przyznał A. Ż. prawo do emerytury od dnia 1 lipca 2018 roku oraz odmówił prawa do rekompensaty, ponieważ wnioskodawca na dzień 1 stycznia 2009 roku nie udowodnił co najmniej 15 - letniego okresu pracy w warunkach szczególnych, wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, obowiązującym na danym stanowisku pracy (decyzja – k. 10 akta emerytalne).

W odwołaniu od powyższej decyzji A. Ż. wnosił o zmianę decyzji i przyznanie prawa do rekompensaty z tytułu wykonywanej pracy w warunkach szczególnych w (...) P. w okresie od dnia 24 stycznia 1978 roku do dnia 31 marca 1994 roku.

Wyrokiem z dnia 15 maja 2019 roku Sąd Okręgowy w Lublinie zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił A. Ż. prawo do rekompensaty z tytułu pracy w szczególnych warunkach. Swoje rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł na następujących ustaleniach faktycznych i ich ocenie prawnej.

A. Ż., urodzony dnia (...), w dniu 30 lipca 2018 roku złożył wniosek o emeryturę.

Decyzją z dnia 9 sierpnia 2018 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. przyznał A. Ż. prawo do emerytury od dnia 1 lipca 2018 roku oraz odmówił prawa do rekompensaty, ponieważ wnioskodawca na dzień 1 stycznia 2009 roku nie udowodnił co najmniej 15 - letniego okresu pracy w warunkach szczególnych, wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, obowiązującym na danym stanowisku pracy. Zakład uznał za prace pracę w warunkach szczególnych jedynie okres zatrudnienia od dnia 12 września 2007 roku do dnia 31 grudnia 2008 roku.

A. Ż. w okresie od dnia 24 stycznia 1978 roku do dnia 31 marca 1994 roku był zatrudniony w Przedsiębiorstwie (...) S.A. w P. w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku operatora-maszynisty spycharki.

W powyższym okresie wnioskodawca faktycznie wykonywał pracę operatora spycharki gąsiennicowej. A. Ż. od dnia 4 października 1974 roku posiadał uprawnienia do obsługi ciężkich maszyn budowlanych i drogowych w rodzaju specjalności - spycharka. Praca wnioskodawcy w powyższym okresie polegała na wyrównywaniu terenu, kopaniu wykopów oraz rekultywacji wysypiska popiołu. Wnioskodawca pracował w L. i w P. na budowach. Przez cały okres zatrudnienia ubezpieczony pracował jedynie przy użyciu spycharki gąsiennicowej. Praca wnioskodawcy wykonywana była przez cały rok również w okresie zimowym. W sytuacji kiedy zdarzała się awaria sprzętu, naprawa wykonywana była przez mechaników na bieżąco. Przerwy w pracy z uwagi na awarię sprzętu zdarzały się rzadko i były bardzo krótkie. Potwierdzają to zeznania wnioskodawcy – k. 17 v. i 18 a.s. oraz 42 a.s., zeznania świadka J. S. – k. 41 v. – 42 a.s., uprawnienia – k. A10 w aktach osobowych koperta k. 32 a.s.

Sąd Okręgowy ustalił powyższy stan faktyczny w oparciu o powołane dowody. Za wiarygodne Sąd uznał zeznania złożone przez wnioskodawcę uznając je za jasne, pełne, logiczne, spójne z zeznaniami świadka oraz analizą dowodów w postaci dokumentów, w szczególności z dokumentami znajdującymi się w aktach osobowych skarżącego.

Sąd Okręgowy przystępując do oceny dowodów osobowych stwierdził, że przesłuchany w sprawie świadek J. S. to osoba obca dla wnioskodawcy. Był on jego współpracownikiem w spornym okresie i miał bezpośredni wgląd i styczność z wykonywanymi przez niego czynnościami. Świadek dysponował, niezbędnymi wiadomościami w zakresie charakteru czynności wykonywanych przez wnioskodawcę, jego obowiązków, warunków zatrudnienia i zasad organizacji pracy.

Sąd obdarzył również wiarą zgromadzone w sprawie dowody nieosobowe w postaci dokumentów, znajdujące się w aktach organu rentowego oraz aktach osobowych. Były one przechowywane przez uprawniony podmiot, nie noszą śladów podrobienia ani przerobienia.

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy stwierdził, że odwołanie A. Ż. jest zasadne i zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z definicją zawartą w art. 2 pkt 5 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 roku o emeryturach pomostowych (tekst jednolity: Dz. U. z 2018 roku, poz. 1924) rekompensata to odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze dla osób, które nie nabeżdą prawa do emerytury pomostowej.

Sąd Okręgowy wskazał, że warunki przyznania rekompensaty precyzuje art. 21 cytowanej ustawy, który stanowi, że rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu

Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2018 roku, poz. 1270), wynoszący co najmniej 15 lat. Jednocześnie rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Zgodnie z treścią art. 23 ustawy o emeryturach pomostowych ustalenie rekompensaty następuje na wniosek ubezpieczonego o emeryturę i jest ona przyznawana w formie dodatku do kapitału początkowego, o którym mowa w przepisach art. 173 i art. 174 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Tym samym, aby ustalić prawo do rekompensaty konieczne jest wykazanie, iż ubezpieczony do dnia 1 stycznia 2009 roku udowodnił 15-letni okres pracy w szczególnych warunkach, przy jednoczesnym braku możliwości uzyskania prawa do emerytury pomostowej lub prawa emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze na skutek zmiany stanu prawnego wprowadzonego ustawą o emeryturach pomostowych.

Rekompensata jest zatem odszkodowaniem za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze dla osób, które rozpoczęły pracę przed 1 stycznia 1999 roku i nie nabyły prawa do emerytury pomostowej w zamian za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze (analogiczne stanowisko zajął Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 25 listopada 2010 roku, sygn. K 27/09, OTK-A 2010, Nr 9, poz. 109).

Według art. 32 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia. Ustęp 4 cytowanej normy prawnej stanowi natomiast, że wiek emerytalny, o którym mowa w ust. 1, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie, których osobom wymienionym w ust. 2 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych.

Zgodnie z § 2 ust. 1 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 roku, Nr 8, poz. 43 ze zmianami) okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. Według § 3 cytowanego rozporządzenia okres zatrudnienia wymagany do uzyskania emerytury, zwany dalej „wymaganym okresem zatrudnienia”, uważa się okres wynoszący 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, liczony łącznie z okresami równorzędnymi i zaliczanymi do okresów zatrudnienia. Natomiast § 4 ust. 1 rozporządzenia stanowi, że pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki: osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn, ma wymagany okres zatrudnienia, w tym, co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Jednocześnie przepis art. 1 § 2 rozporządzenia stanowi, że właściwi ministrowie, kierownicy urzędów centralnych oraz centralne związki spółdzielcze w porozumieniu z Ministrem Pracy, Płac i Spraw Socjalnych ustalają w podległych i nadzorowanych zakładach pracy stanowiska pracy, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazach A i B.

Dokonując oceny czy wykonywaną przez skarżącego pracę w spornym okresie można zakwalifikować jako pracę w warunkach szczególnych, należy podkreślić, iż występując do organu emerytalnego o przyznanie świadczenia wnioskodawca przedłożył świadectwo pracy w warunkach szczególnych, które organ rentowy zakwestionował z przyczyn formalnych.

W ocenie Sądu taka sytuacja nie może dyskwalifikować możliwości ubiegania się o przedmiotowe świadczenie. Należy mieć, bowiem na uwadze, że nawet brak stosownej dokumentacji nie oznacza sam w sobie, że pracownik nie wykonywał pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze. Obowiązek sporządzenia

odpowiadającego wymogom świadectwa obciąża pracodawcę, w związku, z czym wyciąganie jakichkolwiek negatywnych konsekwencji z nieścisłości w nim zawartych wobec pracownika byłoby dla niego nazbyt krzywdzące.

Ustalenie przez Sąd, że praca była wykonywana w warunkach szczególnych oznacza, że praca była w takich warunkach wykonywana. Sąd, w przeciwieństwie do organu rentowego, nie jest związany określonymi środkami dowodowymi. Zgodnie z treścią art. 473 k.p.c., w postępowaniu przed sądem w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych nie stosuje się przepisów ograniczających dopuszczalność dowodu ze świadków i przesłuchania stron. Oznacza to, że każdy fakt może być dowodzony wszelkimi środkami, które Sąd uzna za pożądane, a ich dopuszczenie za celowe.

Powyższe oznacza, że każdy fakt może być dowodzony wszelkimi środkami, które Sąd uzna za pożądane, a ich dopuszczenie za celowe (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 1984 r., sygn. III UZP 6/84; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 września 1984 r., sygn. III UZP 48/84; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 lipca 1997 r., sygn. H UKN 186/97; wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 29 stycznia 2013 r., sygn. III AUa 808/12).

Przeprowadzone postępowanie dowodowe, w którym Sąd oparł się na dokumentach znajdujących się w aktach ZUS i osobowych wnioskodawcy oraz jego zeznaniach złożonych w trybie art. 299 k.p.c. i zeznaniach świadka pozwoliło ustalić w sposób pewny, że wnioskodawca wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracę w warunkach szczególnych w okresie od dnia 24 stycznia 1978 roku do dnia 31 marca 1994 roku w Przedsiębiorstwie (...) S.A. w P..

Czynności wykonywane przez wnioskodawcę w w/w okresie opisane są w rozporządzeniu Rady Ministrów z 7 lutego 1983 roku w wykazie A, dziale V, pozycja 3, tj. „prace maszynistów ciężkich maszyn budowlanych lub drogowych”.

Odnosnie uznanego okresu pracy, jako pracy w warunkach szczególnych, należy podkreślić, że Sąd Okręgowy w pełni aprobuje stanowisko Sądu Najwyższego, które nakazuje przy ustalaniu, czy praca wykonywana była w warunkach szczególnych, kierować się przede wszystkim rzeczywistym zakresem obowiązków, a nie nazwą stanowiska pracy (por. wyrok z dnia 19 maja 2011 r., sygn. III UK 174/10, wyrok z dnia 9 marca 2010 r., sygn. I UK 324/09; wyrok z dnia 8 czerwca 2011 r., sygn. I UK 393/10). Nie ma zatem znaczenia fakt, że wnioskodawca formalnie miał powierzone stanowisko pracy, które nie zostało wymienione w wykazie stanowiącym załącznik do odpowiedniego aktu resortowego skoro ustalono, że faktycznie świadczył on pracę zaliczaną do wykonywanych w szczególnych warunkach na podstawie przepisów cytowanego rozporządzenia Rady Ministrów oraz aktu resortowego.

Uznając wyżej wskazany okres jako okresy pracy w warunkach szczególnych stwierdzić należy, iż łącznie z okresem uwzględnionym przez organ rentowy, przekracza one ustawowo wymagany próg pracy w tychże warunkach wynoszący 15 lat oraz łącznie wynosi 17 lat, 5 miesięcy i 28 dni.

W związku z powyższym zaskarżoną decyzję należało zmienić i ustalić A. Ż. prawo do rekompensaty z tytułu wykonywanej pracy w szczególnych warunkach

Z powyższych względów, na podstawie powołanych przepisów oraz art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji wyroku.

Apelację od tego wyroku złożył Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. i zaskarżył w całości wyrok Sądu Okręgowego. Wyrokowi zarzucił:

1) naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię i zastosowanie art. 184 ust. 1 pkt 1 i art. 32 ust. 4 ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2017r., późn. zm.) oraz § 2 ust. 1 i § 4 ust. 1 pkt 3 rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 07.02.1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983r. Nr 8, późn. zm. 43 z późn. zm.) - zwanego dalej „rozporządzeniem” w zw. z art. 21 ust. 1 oraz art. 1 ustawy z dnia 19.12.2008r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. Nr 237, późn. zm. 1656),-poprzez ustalenie prawa do emerytury z rekompensatą osobie, która nie utraciła prawa do uzyskania emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych.

2) sprzeczność ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego przez uznanie, że wnioskodawca spełnił wszystkie warunki wymagane do przyznania rekompensaty, w tym udowodnił ponad 15 letni okres pracy wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w szczególnych warunkach w sytuacji gdy przesłuchany świadek pracował na innym stanowisku niż wnioskodawca i nie mógł potwierdzić w sposób pewny charakteru pracy wnioskodawcy.

Wskazując na powyższe zarzuty Zakład wnosil o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania oraz zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych .

Z uzasadnienia apelacji wynika, że organ rentowy nie zgadza się z tym wyrokiem Sądu Okręgowego i zarzuca mu naruszenie prawa materialnego i procesowego w szczególności w/cyt. przepisów oraz sprzeczność ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego.

Zgodnie art. 2 pkt 5 ustawy o emeryturach pomostowych rekompensata stanowi odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze dla osób, które nie nabeąda prawa do emerytury pomostowej.

Na mocy art. 21 powołanej ustawy rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 15 lat.

Rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Zgodnie z przepisem art. 32 ust. 4 ustawy emerytalnej wiek emerytalny, o którym mowa w ust. 1, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym w ust. 2 i 3 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych.

W ocenie Sądu, zgromadzony materiał dowodowy był wystarczający, żeby uznać, że wnioskodawca wykonywał stale, i w pełnym wymiarze czasu pracy prace w warunkach szczególnych wymienione w Wykazie A, Dziale V, póż. 3 zał. Nr 1 do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7.02.1983r.: „prace maszynistów ciężkich maszyn budowlanych lub drogowych”.

Zakład nie zgadza się ustaleniem prawa do rekompensaty z uwagi na nieudowodnienie wymaganego przepisami prawa okresu 15 lat pracy w warunkach szczególnych.

W ocenie organu rentowego, zgromadzony materiał w sprawie tj. akta osobowe, akta ZUS, zeznania wnioskodawcy i zeznania świadka nie dają podstaw do uznania pracy wnioskodawcy w szczególnych warunkach w spornym okresie.

Organ rentowy podkreślił, że wnioskodawca nie dołączył wszystkich wymaganych świadectw wykonywania pracy w szczególnych warunkach.

Ponadto zeznania świadka Pana J. S. są w ocenie organu rentowego niewiarygodne, ponieważ w Przedsiębiorstwie (...) w P. pracował na stanowisku zbrojarz, a więc innym niż wnioskodawca, jednocześnie kontakt mieli sporadyczny 1-2 razy w miesiącu. Sąd odstąpił od dopuszczenia dowodu z zeznań drugiego świadka Pana S. M., o co wnioskował także odwołujący się.

W ocenie organu rentowego, ustalenia Sądu dokonane zostały w oparciu o materiał dowodowy oceniony z naruszeniem art. 233 § 1 k.p.c., zgodnie z którym, sąd powinien ocenić wiarygodność dowodów według własnego przekonania, ale swobodna ocena dowodów nie może oznaczać dowolności, musi natomiast zmierzać do ustaleń zgodnych z zebranym w sprawie materiałem dowodowym.

Wobec powyższego, brak jest podstaw do przyjęcia, iż wnioskodawca udowodnił wymagany 15-letni okres zatrudnienia w szczególnych warunkach, a w tej sytuacji ustalenie prawa do rekompensaty osobie, która nie spełniła ustawowych przesłanek, nastąpiło z naruszeniem powołanych przepisów oraz w sprzeczności ze zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym.

Organ rentowy podkreśla, że w niniejszym postępowaniu Sąd Okręgowy pominął aspekt oceny prawnej prawa do rekompensaty. Osoba, która w wyniku zmiany przepisów utraciła możliwość uzyskania wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych może starać się o rekompensatę w wysokości ustalonej wg wzoru w formie dodatku do kapitału początkowego. Skoro w art. 2 ust 5 ustawy o emeryturach pomostowych rekompensata stanowi odszkodowanie za utratę prawa do wcześniejszej emerytury to nie może należeć się ubezpieczonemu, który tego prawa nie utracił i w świetle obowiązującego stanu prawnego mógł zrealizować swe prawo, bo spełniał przesłanki do emerytury w obniżonym wieku a tylko z własnego wyboru powyższego zaniechał. Sąd Okręgowy bezzasadnie ustalił prawo do rekompensaty mimo nieutrącenia prawa w obniżonym wieku emerytalnym. W takiej sytuacji wnioskodawca będzie uprzywilejowany pod względem finansowym. Wnioskodawca bowiem otrzyma emeryturę nieobniżoną a nadto zostanie mu doliczona rekompensata.

W ocenie organu rentowego wnioskodawca nie ma prawa do rekompensaty bowiem wnioskodawca nie poniósł żadnej straty.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. wnosi o uwzględnienie zarzutów podniesionych w apelacji, przez zmianę zaskarżonego wyroku o oddalenie odwołania.

W odpowiedzi na apelację wnioskodawca wniósł o oddalenie apelacji ponadto wniósł o dopuszczenie dowodu z zeznań świadka R. P. na okoliczność okresów pracy wnioskodawcy w (...) SA P., oraz zasądzenie na rzecz wnioskodawcy kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego zasługuje na uwzględnienie, co prowadzi do zmiany wyroku i oddalenia odwołania. Zarzuty apelacyjne częściowo zasługują na uwzględnienie, a mianowicie w tej części, gdy apelant twierdzi, że wnioskodawca nie spełnia warunków do przyznania prawa do rekompensaty bowiem to prawo nie przysługuje osobie, która nie utraciła prawa do emerytury w obniżonym wieku i w świetle obowiązującego stanu prawnego mogła zrealizować swe prawo, bowiem spełniała przesłanki do emerytury w obniżonym wieku a tylko z własnego wyboru powyższego zaniechała. Taka sytuacja występuje w sprawie. W pozostałym zakresie zarzuty apelacji nie były uzasadnione.

W pierwszej kolejności podnieść należy, że wnioskodawca jest uprawniony do emerytury w wieku powszechnym przyznanej decyzją organu rentowego z dnia 8 sierpnia 2016 roku na podstawie art. 24 ust 1 b ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Dotychczas nie pobierał on świadczeń emerytalnych z tytułu wykonywania pracy w szczególnych warunkach.

W sprawie niniejszej kwestią sporną było zatem ustalenie czy zachodzą przesłanki do przyznania wnioskodawcy rekompensaty, o której mowa w art. 21 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz.U. Nr 237, poz. 1656 ze zm.). Sąd Okręgowy ustalił, że wnioskodawca udowodnił ponad 15 lat okresów pracy w szczególnych warunkach.

Jak słusznie wskazał Sąd I instancji, zgodnie z regulacją zawartą w art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 965 ze zm.) rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS (czyli o pracę, o której mowa w art. 32, 33, 39, 40 i 50c ustawy), wynoszący co najmniej 15 lat. Podkreślić jednak należy, że przepis ust. 2 art. 21 cyt. ustawy stanowi z kolei, że rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Celem rekompensaty

jest łagodzenie skutków utraty możliwości przejścia na emeryturę z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Jego realizacja polega na zwiększeniu podstawy wymiaru emerytury z FUS, do której osoba uprawniona nabyła prawo po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego (vide komentarz do art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych Marcina Zielenieckiego). Należy nadto podnieść, że przepis art. 21 określa ogólne warunki do rekompensaty, czyli - zgodnie z definicją legalną zamieszczoną w art. 2 pkt 5 ustawy - do odszkodowania za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub pracy o szczególnym charakterze przez osoby, które nie nabyły prawa do emerytury pomostowej z powodu niespełnienia warunków ustawowych do nabycia tego prawa. Jeżeli chodzi o charakter odszkodowawczy rekompensaty to wskazał już na to także Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 25 listopada 2010 r., K 27/09, OTK-A 2010, Nr 9, poz. 109.

W niniejszej sprawie Sąd Okręgowy zaliczył do pracy w warunkach szczególnych okres od dnia 24 stycznia 1978 roku do dnia 31 marca 1994 roku, kiedy wnioskodawca był zatrudniony w Przedsiębiorstwie (...) S.A. w P. w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku operatora-maszynisty spycharki.

W powyższym okresie wnioskodawca faktycznie wykonywał pracę operatora spycharki gąsiennicowej. A. Ż. od dnia 4 października 1974 roku posiadał uprawnienia do obsługi ciężkich maszyn budowlanych i drogowych w rodzaju specjalności - spycharka. Praca wnioskodawcy w powyższym okresie polegała na wyrównywaniu terenu, kopaniu wykopów oraz rekultywacji wysypiska popiołu. Wnioskodawca pracował w L. i w P. na budowach. Przez cały okres zatrudnienia ubezpieczony pracował jedynie przy użyciu spycharki gąsiennicowej. Praca wnioskodawcy wykonywana była przez cały rok również w okresie zimowym. W sytuacji kiedy zdarzała się awaria sprzętu, naprawa wykonywana była przez mechaników na bieżąco. Przerwy w pracy z uwagi na awarię sprzętu zdarzały się rzadko i były bardzo krótkie. Potwierdzają to zeznania wnioskodawcy - k. 17 v. i 18 a.s. oraz 42 a.s., zeznania świadka J. S. - k. 41 v. - 42 a.s., uprawnienia - k. A10 w aktach osobowych koperta k. 32 a.s.

Zatem uznany okres pracy w szczególnych warunkach wynosił do dnia 1 stycznia 1999 roku ponad 15 lat. Wnioskodawca urodził się (...). W (...) roku wnioskodawca ukończył 60 lat i wystąpił z wnioskiem o emeryturę w obniżonym wieku. Prawa wówczas nie nabył, gdyż nie rozwiązał stosunku pracy a taki obowiązek istniał z mocy art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Jednak przepis art. 184 wyżej wymienionej ustawy uległ zmianie od 1 stycznia 2013 roku, co oznaczało, że wnioskodawca po 1 stycznia 2013 roku mógł ponownie wystąpić z wnioskiem o emeryturę bez konieczności rozwiązania stosunku pracy.

Zaliczenie całego okresu zatrudnienia od stycznia 1978 roku do marca 1994 roku do pracy w warunkach szczególnych powoduje uznanie, że wnioskodawca do 1 stycznia 1999 roku udowodnił 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Wnioskodawca udowodnił także staż ogólny w wymiarze ponad 27 lat 8 miesięcy 16 dni okresów składkowych i 2 miesiące 9 dni okresów nieskładkowych. Pomimo spełnienia tych warunków, to wnioskodawca formalnie nie nabył prawa do emerytury w obniżonym wieku, bowiem po raz drugi nie wystąpił z wnioskiem do organu rentowego o takie świadczenie przed uzyskaniem wieku powszechnego. Zatem do rozważenia pozostaje kwestia czy w takich okolicznościach wnioskodawca spełnia warunki do rekompensaty. W tej kwestii wypowiedział się Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 16 maja 2018 roku, III UK 88/17, OSNP 2019 /2/23.

Sąd Najwyższy stwierdził, że „nabycie prawa do świadczenia emerytalno-rentowego następuje z mocy ustawy z chwilą spełnienia przez ubezpieczonego wszystkich warunków wymaganych do jego powstania, decyzja organu rentowego ustalająca to prawo ma charakter deklaratoryjny (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2010 r., II UZP 3/11, OSNP 2010 nr 17-8, poz. 217). Ani data złożenia wniosku, ani data wydania decyzji nie przesądza więc o stanie prawnym mającym zastosowanie do oceny istnienia po stronie wnioskodawcy prawa do dochodzonego świadczenia. Rozróżnienie powstania prawa do świadczeń emerytalno-rentowych i prawa do ich wypłaty występowało w ustawie z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (art. 73 i art. 99). Zatem istnienia prawa do świadczeń, wiążącego się ze spełnieniem warunków nabycia tego prawa nie można utożsamiać z przyznaniem świadczenia. Przyznaniem świadczenia jest ustalenie prawa do jego pobierania, a więc do wypłaty (por. uchwałę siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 1989 r., III UZP 11/89, OSNCP 1990 nr 6, poz. 72 i wcześniejszą

uchwałę z dnia 10 sierpnia 1988 r., III UZP 22/88, OSNCP 1989 nr 12, poz. 194, a także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 2006 r., III UK 95/06, LEX nr 950628)”.

Sąd Najwyższy zawarł w uzasadnieniu wyroku tezę, że „rekompensata, o której mowa w art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych, nie przysługuje osobie, która ex lege nabyła prawo do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, chociażby nie złożyła wniosku o to świadczenie i nie uzyskała prawa do niego potwierdzonego decyzją organu rentowego”. Sąd Apelacyjny podziela w całości tezę zawartą przez Sąd Najwyższy w tym wyroku.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego postępowanie dowodowe przeprowadzone w Sądzie Okręgowym wykazało, że skarżący faktycznie legitymował się okresem wynoszącym 15 lat pracy w szczególnych warunkach, w całości przypadającym przed dniem 1 stycznia 1999 r. i w okresie tym miał także ponad 25-letni łączny okres składkowy i nieskładkowy. Zatem po styczniu 2013 roku, mając ponad 62 lata życia nabył on prawo do emerytury na podstawie art. 184 ustawy emerytalno-rentowej, chociaż prawa tego nie zrealizował. To jednak spowodowało uznanie, że spełnił on negatywną przesłankę prawa do rekompensaty przewidzianą w art. 21 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych. W sytuacji gdyby wnioskodawca nie nabył prawa do zaliczenia pracy w warunkach szczególnych, to wnioskodawca także nie spełniłby w ogóle warunków do rekompensaty bowiem nie wykazałby 15 letniego okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach, czyli nie zostałaby spełniona przesłanka pozytywna określona w art. 21 ust. 1 ustawy.

W tym stanie faktycznym należy uznać, że wnioskodawca w okresie od stycznia 1978 roku do marca 1994 roku wykonywał pracę w szczególnych warunkach przez ponad 15 lat. Praca ta została wymieniona w rozporządzeniu wyżej cytowanym z dnia 7 lutego 1983 roku w wykazie A, dziale V, pozycja 3, tj. jako „praca maszynistów ciężkich maszyn budowlanych lub drogowych”. Zarzut apelacji, że wnioskodawca nie wykonywał pracy w szczególnych warunkach bowiem świadek, który potwierdził wykonywanie takiej pracy przez wnioskodawcę pracował na innym stanowisku, nie zasługuje na uwzględnienie gdyż nie podważa ustaleń Sądu Okręgowego opartych na tych ustaleniach. Świadek znał wnioskodawcę i wiedział jaką pracę wykonuje wnioskodawca. To stanowi podstawę do uznania tych zeznań za wiarygodne. Sąd uzasadnił swoje stanowisko w tej części. Sąd Okręgowy nie widział też potrzeby przesłuchiwania innego świadka S. M. na okoliczności wykonywania przez wnioskodawcę pracy w szczególnych warunkach i Sąd Apelacyjny zgadza się z tym stanowiskiem Sądu Okręgowego. W ocenie Sądu Apelacyjnego, nie zachodziła także potrzeba uzupełniania postępowania dowodowego w Sądzie Apelacyjnym w Lublinie i dopuszczania dowodu z zeznań świadka zgłoszonego w odpowiedzi na apelację R. P., ponieważ okoliczności związane z wykonywaną przez wnioskodawcę pracą w szczególnych warunkach zostały wyjaśnione przez Sąd Okręgowy. Dlatego ten wniosek został oddalony. Sąd Apelacyjny uznał, że ocena pracy wnioskodawcy w okresie od 1978 roku do 1994 roku została przez Sąd Okręgowy dokonana prawidłowo i zgodnie z art. 233§1k.p.c.

Wskazując na powyższe podkreślenia zatem wymaga to, że wnioskodawca udowodnił 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych oraz 15 lat pracy wykonywanej w szczególnych warunkach do 1 stycznia 1999 roku.

W tej sytuacji stwierdzić należy, że wnioskodawca nie spełnia warunków do przyznania prawa do rekompensaty bowiem spełniał warunki do przyznania prawa do emerytury na podstawie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Zarzuty apelacyjne naruszenia prawa materialnego tj. art. 21 ust 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 roku o emeryturach pomostowych (Dz.U. Nr 237, poz. 1656) zasługiwały na uwzględnienie. Wyrok Sądu Okręgowego okazał się w tej sytuacji błędny i dlatego podlega zmianie a odwołanie oddaleniu.

Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 386§1k.p.c. W ocenie Sądu Apelacyjnego wnioskodawca ma niewysoką emeryturę. Dlatego Sąd Apelacyjny uznał, że z uwagi na tę szczególną okoliczność w sprawie zachodzą podstawy do nieobciążania wnioskodawcy kosztami postępowania apelacyjnego pomimo tego, że w sprawie organ rentowy był stroną wygrywającą spór. Powyższe znajduje uzasadnienie w art. 102 k.p.c.